

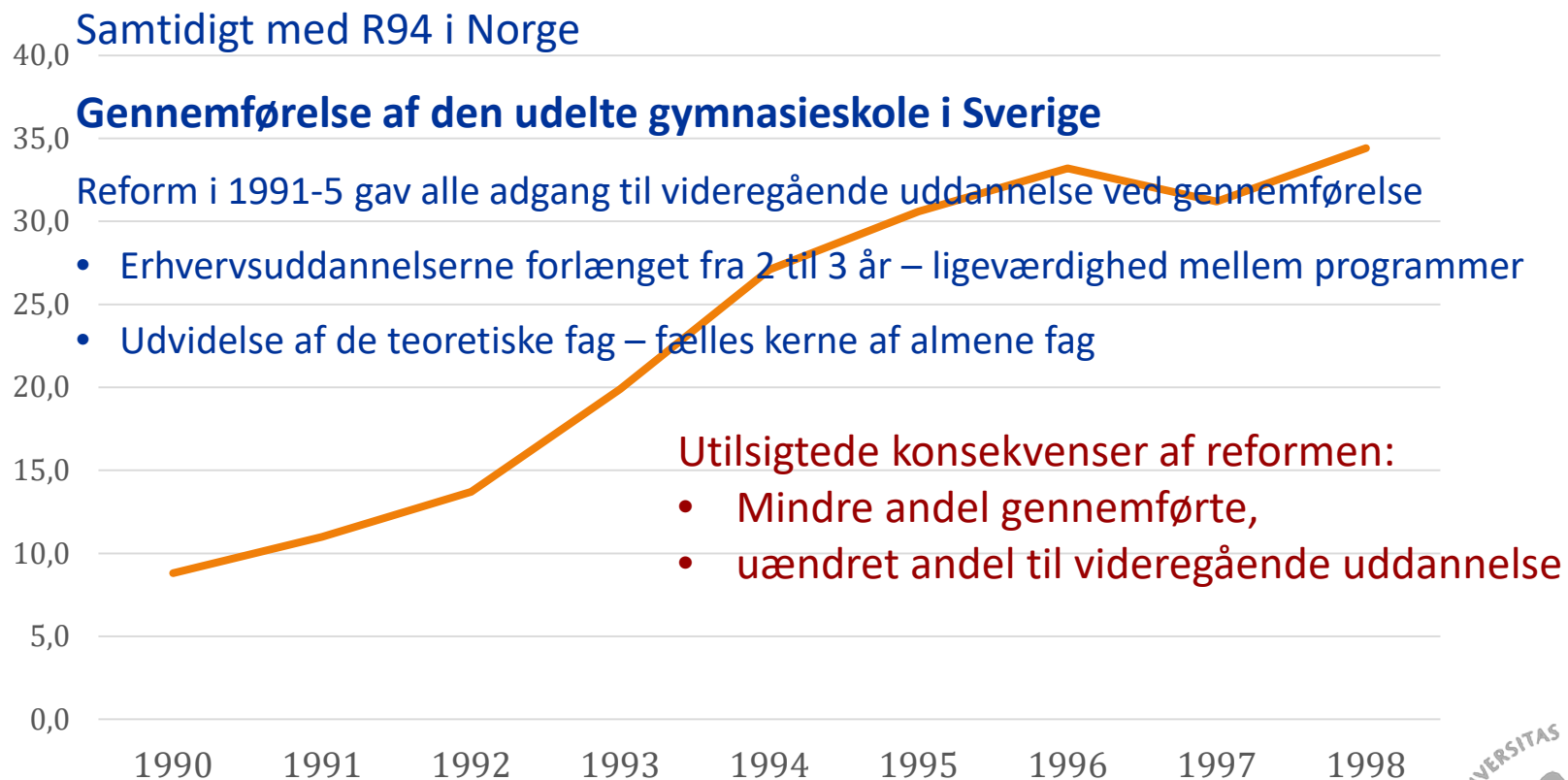
Nogle erfaringer fra videregående i de nordiske lande - fokus på udfordringer for yrkesudbildningen

1. Reform erfaringer fra andre nordiske lande – Sverige og Danmark
2. Utilsigtede konsekvenser og dilemmaer for uddannelsespolitikken
2. Institutionelle innovationer i de nordiske lande

Christian Helms Jørgensen Roskilde Universitet

Frafald i de svenske erhvervsuddannelser 1990-98 (non-completion)

Data: Pettersson 2010, in Markussen (Ed): Frafald i utdanning i Norden. Temanord 2010:517 p.189

1. Adgang til arbejdsmarkedet eller til højere uddannelse?

Sverige: reform i 1991 fremhævelse af fælles almene kernefag for alle for at sikre lige adgang for alle til højere uddannelse

→ Utilsigtede konsekvenser:

- øget andel afbryder og gennemfører ikke, høj ungdomsarbejdsløshed

→ Reform 2011: øget vægt på employability og adskillelse af studieforberedende og yrkesudbildning

→ Utilsigtede konsekvenser:

- kraftigt fald i søgningen til yrkesudbildning

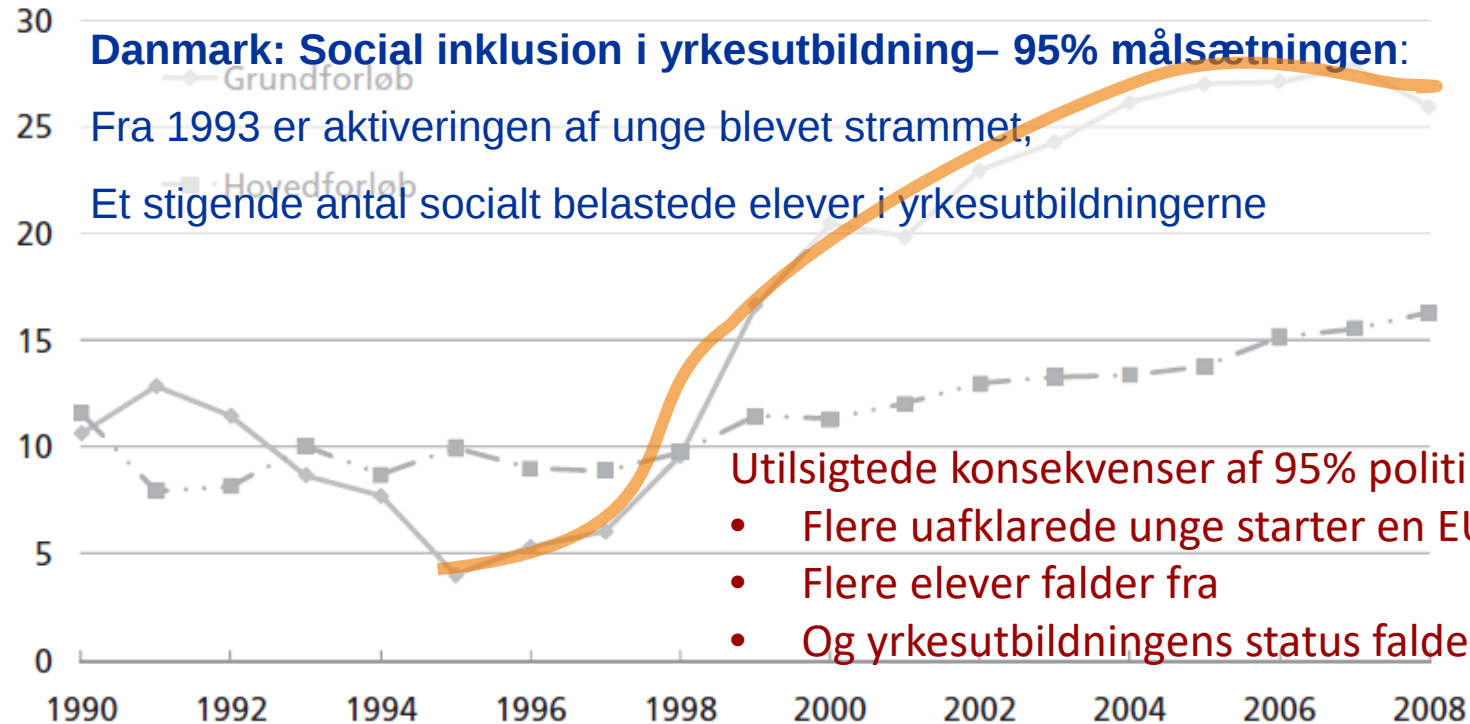
→ Reform undervejs: stærkere vægt på studieforberedende almene fag og automatisk adgang til højere uddannelse

Frafald i danske erhvervsuddannelser 1990 -2008

Andel afbrudte forløb 1 år efter påbegyndt uddannelse

Pct

Source: Martin D. Munk Social sortering, frafald og manglende kvalifikationer blandt unge
i Christian Helms Jørgensen 2011 *Frafald i erhvervsuddannelserne [dropout in VET]*, Roskilde Universitetsforlag

2. Bredde eller fordybelse i yrkesudbildningen?

Danmark: reformer har siden 1991 fremhævet det gradvise valg af yrkesfag
– tragtmodellen og individuelle uddannelsesplaner

→ Utsigtede konsekvenser:

- Øget frafald på grund af demotivation af skoletrætte elever

→ Reform 2007: hurtig specialisering/fordybning – start direkte i specifikke yrkesfag

→ Utsigtede konsekvenser:

- Øget frafald på grund af ukvalificerede, hurtige valg af yrkesfag

→ Reform 2014: tilbage til fire brede indgange og gradvis specialisering

Reformernes *utilsigtede konsekvenser*

Reformerne i Danmark har vekslet mellem brede og smalle grundforløb,
- *begge dele som løsning på det samme problem: frafald.*

Vekslen mellem modsatrettede tiltag:

- Brede grundforløb: elevernes gradvise uddannelsesvalg,
 - Smalle grundforløb: elevernes direkte møde med erhvervsfaget,
- indikation på et ikke-erkendt politisk-pædagogisk dilemma.

Reformerne svinger mellem at fokusere på en af dilemmaets to sider

- Reformer bidrager til at løse nogle problemer,
og bidrager samtidig til at skabe eller forværre andre problemer.

Fælles Nordisk mål om inklusion og lige muligheder uddannelse

Sverige Forsøg på at give alle adgang til videregående uddannelse fører til eksklusion af de ikke-boglige (drengene fra uddannelsesfremmede hjem),

Danmark Forsøg på at give alle en ungdomsuddannelse medfører højt frafald og lav status for EUD som fremstår som 'blindgyde'

Et **dilemma** for erhvervsuddannelserne

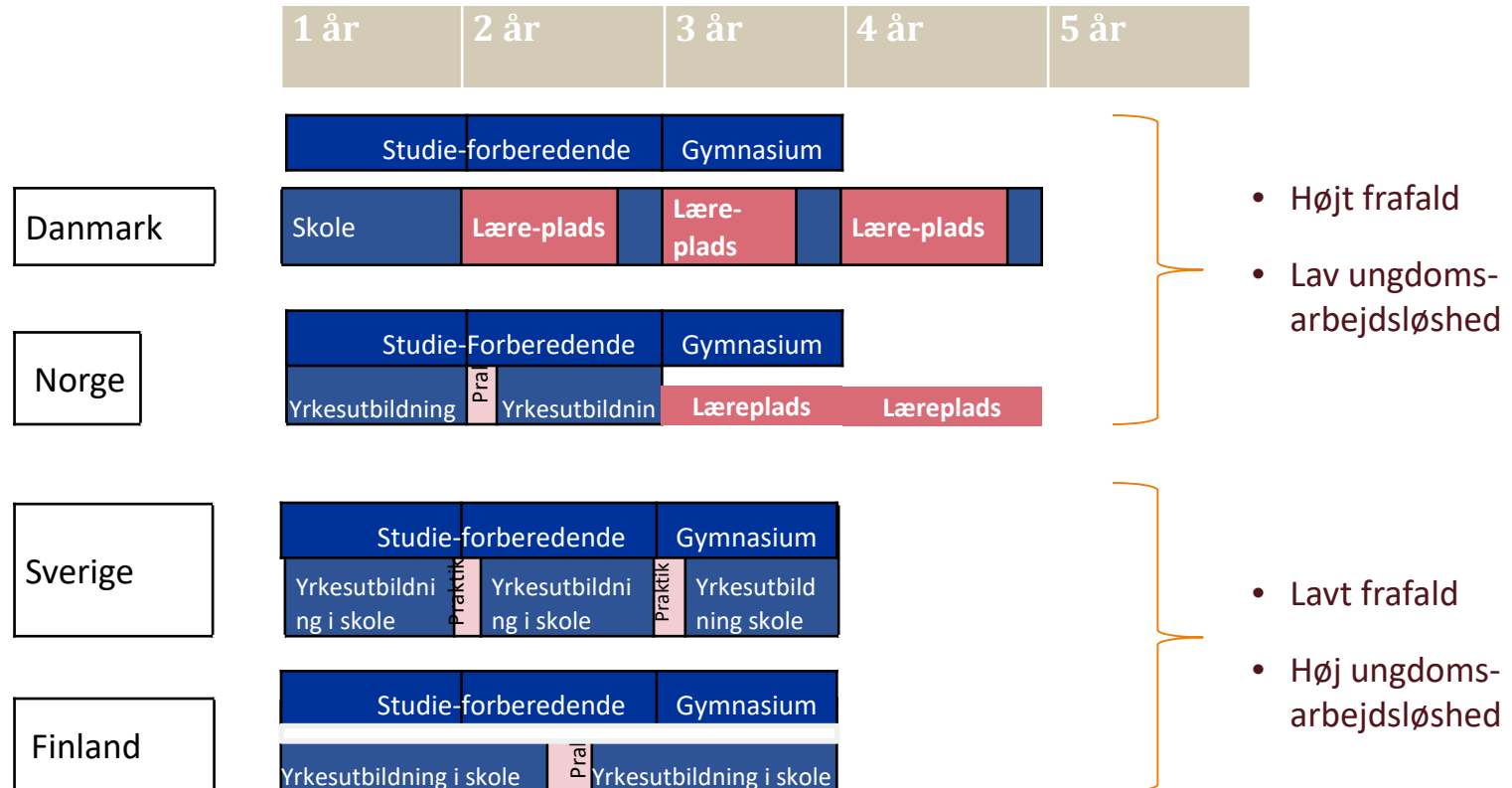
- Svært at forene ***social lighed*** med ***social inklusion***

Lige muligheder for
videregående uddannelse

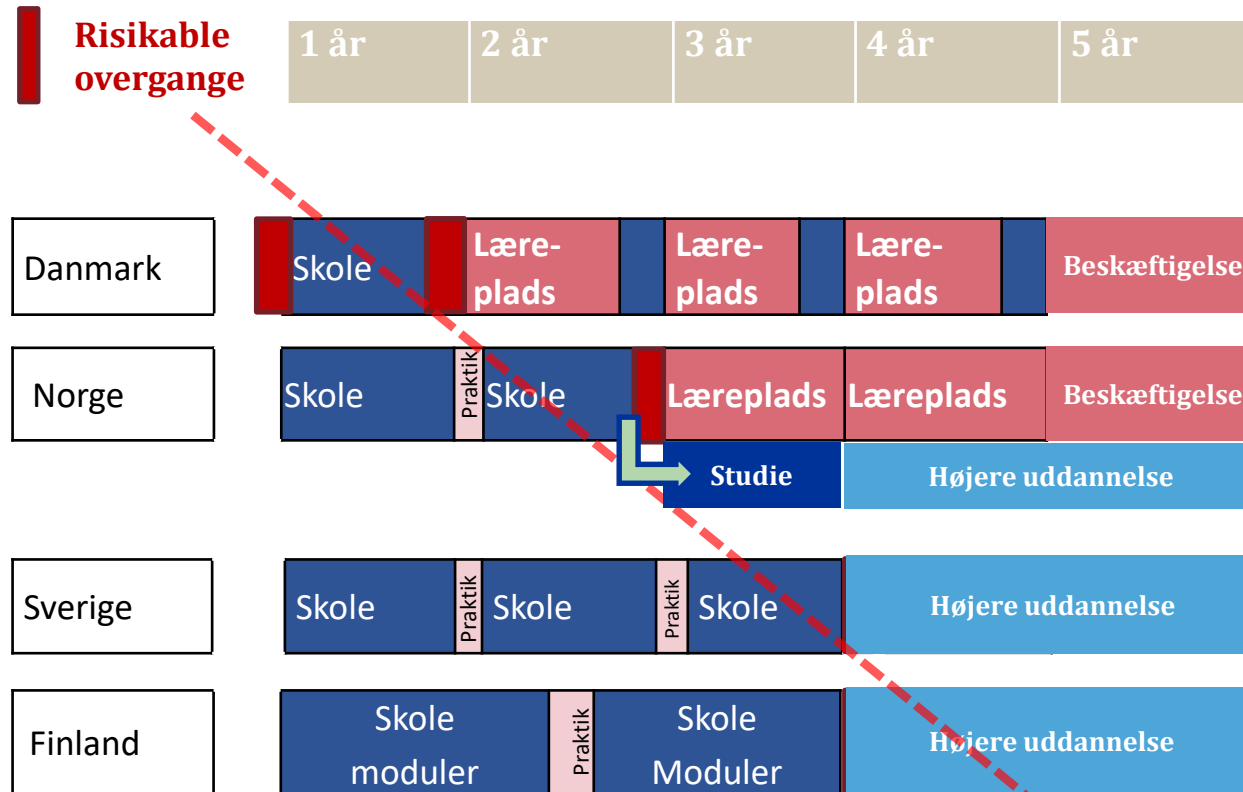
Muligheder for at gennemføre en
ungdomsuddannelse og opnå
beskæftigelse

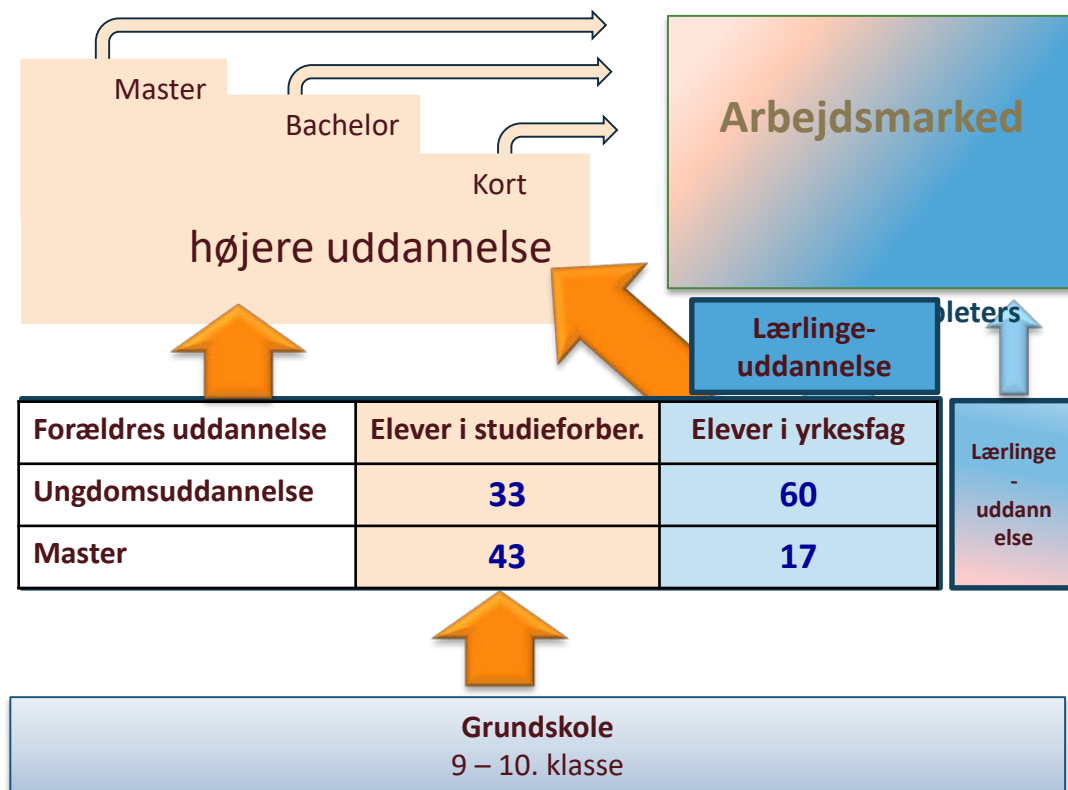
Videregående i de nordiske lande

De nordiske yrkesudbildninger

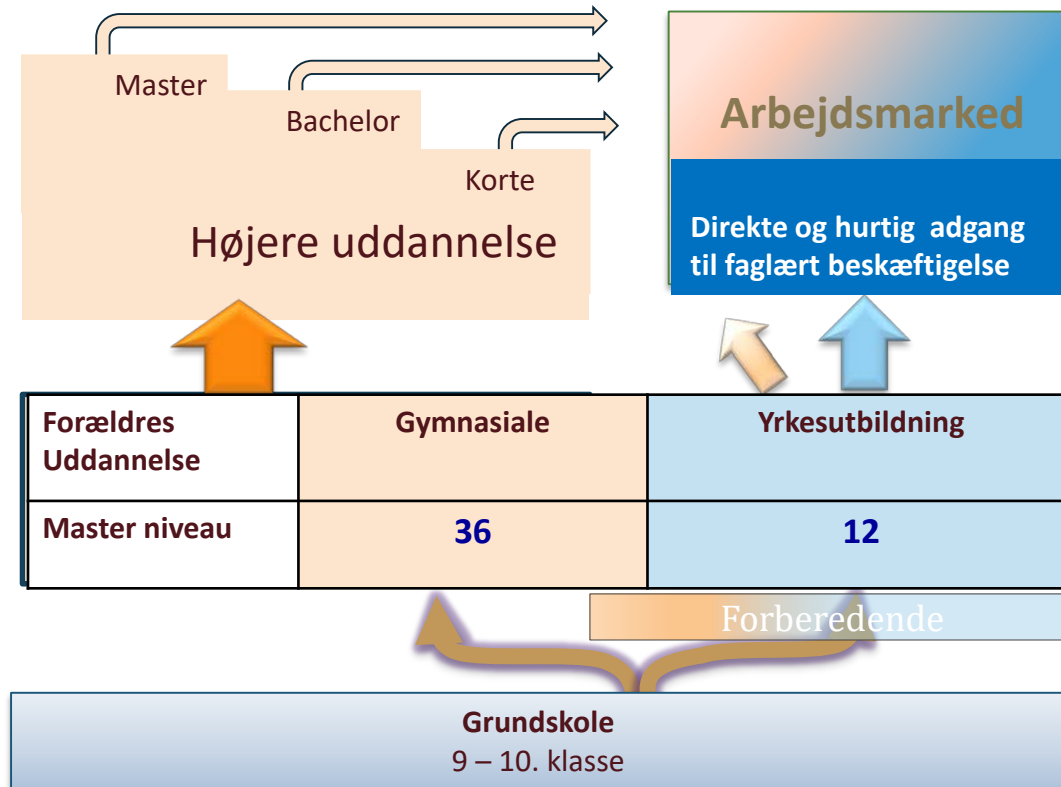
Overgange i Sverige

Det uopfyldte håb
for den udelte skole:

- Lige adgang til videregående
- Men mange gennemfører ikke
- Stadig social selektion (dog mindre)
- Læring gennem arbejde og erfaring er afgørende for beskæftigelse

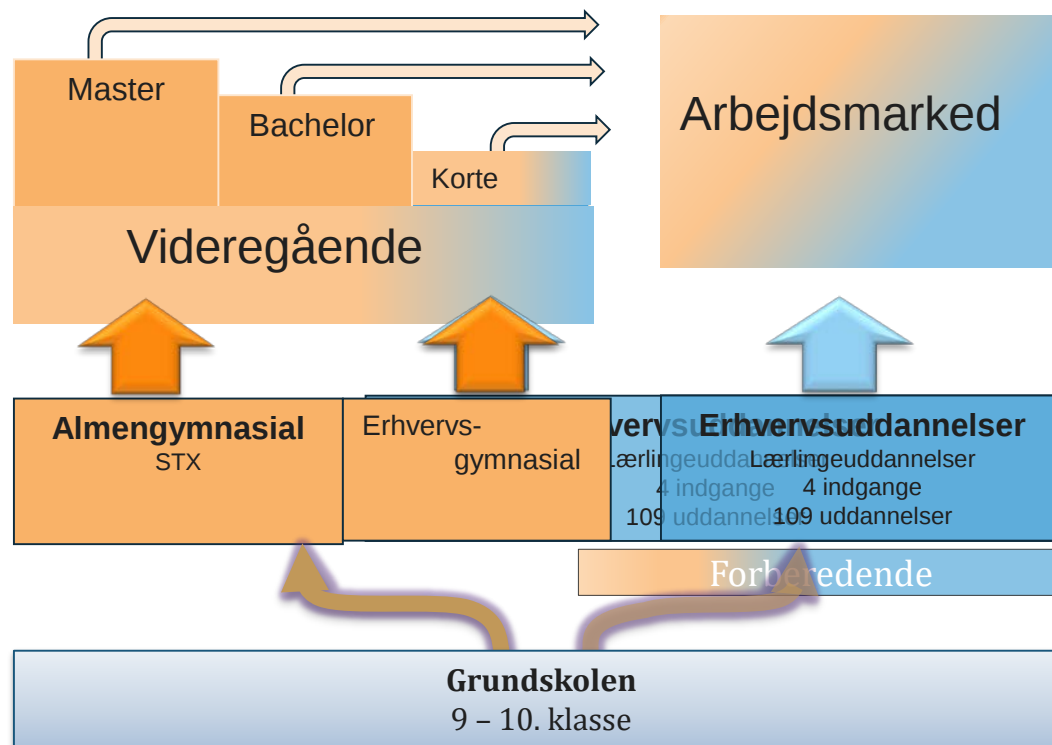
Overgange i Danmark

Lærlingeuddannelser:

- Lille overgang til videregående uddannelser
- Fremstår som '*blindgyde*'
- Stærk effekt af social arv
- Et alternativ for ikke-boglige unge

Overgange i Danmark – den erhvervsgymnasiale bro

Systematisering af videregående uddannelser:

- Akademisering
- Segmentering
- Afgrænsning fra EUD

Eksempel: *Teknikum* udskilt fra de tekniske skoler og integreret med universiteter

Hvordan tilpasses yrkesudbildningen til det foranderlige arbejdsmarked

Statslig planlægning: prognoser for kompetence-behov

- Styrke: fremadrettet helhedsblik på kompetence-behovet
- Svaghed: prognoserne kan have lav holdbarhed og pålidelighed

Organisationernes forhandlede kompetence-profiler og dimensionering

- Styrke: god føling med bedrifterne – høj legitimitet
- Svaghed: ofte fokus på aktuelle og specifikke kompetence-behov

Markedsstyring – f.eks. udbud af lærepladser

- Styrke: høj fleksibilitet og diversitet
- Svaghed: afspejler aktuelle kompetence-behov med lav standardisering

Uddannelsespolitiske dilemmaer for VG 1.

Responsiv i forhold til arbejdsmarkedets behov	Responsivt i forhold til unges behov/interesser
Prioritering af specifikke yrkes-kompetencer	Prioritering af almene kompetencer
Tidlig yrkesfaglig specialisering	Sen/udskudt yrkesfaglig specialisering
Central styring af uddannelserne	Decentral/lokal styring af uddannelserne
Øget yrkesfaglig standardisering	Øget individualisering og modulisering
Få overskuelige programmer	Mange differentierede programmer
Stærkere stratifikation/differentiering	Mindre stratifikation/differentiering/enhedsskole

Uddannelsespolitiske dilemmaer for VG 2.

Forberede til yrkesfagligt arbejde	Forberede til højere uddannelse
Social inklusion af bogligt svage unge	Social lighed i adgangen til højere uddannelse
Primært læring gennem arbejde	Primært læring i skole
Employability: integration i arbejdslivet	Medborgerskab: integration i et demokratisk samfund
Lavere status blandt unge	Højere status blandt unge
Social lighed i bunden af uddannelsessystemet Inklusion i uddannelse af bogligt svage unge	Social lighed i toppen af uddannelsessystemet Lighed i adgangen til højere uddannelse

Nordiske erfaringer med reformer af overgange til/fra erhvervsuddannelserne

- Reformerne har ofte negative utilsigtede konsekvenser,
- Hvis de ikke medtænkes, kan de modvirke reformernes formål,
- Modsætninger mellem forskellige mål skaber trade-offs og dilemmaer:
- EUD skal give direkte adgang til faglært beskæftigelse og
 - generel adgang til videregående uddannelser,
- EUD skal give plads til ikke-boglige unge og
 - opnå høj status hos unge og praktikvirksomheder

Er der kloge løsninger på de svære dilemmaer?

Hvordan forstås de politiske og pædagogiske udfordringer:

1. Optimering og effektivisering – styring efter politisk fastsatte resultatmål.

- *Mindre frafald og flere skal gennemføre*
- *Flere skal fortsætte i videregående uddannelse*

Uden blik for helheden og de utilsigtede konsekvenser
eller

2. Håndtering af komplekse udfordringer og dilemmaer

Som Kraka der skal komme:

- hverken påklædt eller nøgen,
- hverken mæt eller fastende,
- hverken ene eller fulgt et menneske

(nordisk mytologi) Regnar Lodbrog

Kan vi lære af nordiske erfaringer? Som Kraka: finde kloge løsninger?

Institutionelle innovationer:

Nye medierende institutioner mellem uddannelse og praktik

- **Norge:** oplæringskontorer (virksomhedsdrevne)
 - *Organiserer fælles arbejdsgiver interesser i erhvervsuddannelserne*
 - *Superviserer og udvikler kvalitet i praktikoplægningen*
- **Sverige:** Teknik og Vård Colleges (trepert-samarbejde)
 - *Institutionaliseret samarbejde mellem erhvervsskole og virksomheder*
 - *Certificering af høj kvalitet i oplægningen (10 punkter)*
- **Danmark** praktikcentre (skolen organiserer)
 - *Kan udgøre et tredje læringsrum mellem erhvervsskoler og praktikvirksomheder*
 - *Koordinerer en alsidig praktikoplægning i flere virksomheder*
- **Finland** 'skills demonstrations' (school-company collaboration)
 - *Samarbejde mellem erhvervsskoler og praktikvirksomheder om vurdering af kompetencer i praktikken*

Institutionelle innovationer:

Nye hybride uddannelser kobler til videregående uddannelse

Norge: TAF/YSK – ‘Yrkes- og studiekompetanse’

- *Kombineret lærlingeuddannelse med studiekompetence på 4 år*

Danmark: eux

- *Kombineret lærlingeuddannelse med studiekompetence på 4 + år*
- *Fra 2015 udbredes til alle fagområder*

Sweden: ‘Gymnasial lärlingsutbildning’ med studiekompetence

Udfordringer for hybride uddannelser

- Krævende: ‘to-i-en’ – på den tid én EUD tager
- integration af almene og erhvervsfaglige kompetencer
- Adgang til praktikpladser med lange skoleforløb

Mulige fremtidige scenarier

- Hybridisering og konvergens mellem de nordiske systemer
 - Hovedmodel som kombinerer yrkesfaglig og studieforberegende
- Øget søgning mod studieforberegende linjer og fald i yrkesudbildning
 - Selvforstærkende polarisering i VG
- Oplæring i arbejdslivet er fortsat central, men organiseringen ændres mod flere oplærings-bedrifter (*multi-site training*)
- Tertiarisering af yrkesudbildningen (*Y-veien*) – nye vertikale kombinationer mellem VG yrkesudbildning og højere yrkesuddannelse
- Diversifikation og fragmentering af VG: øget differentiering af linjer og individualisering af uddannelserne med svagere fælles standarder

<http://nord-vet.dk/>

THE FUTURE OF VOCATIONAL EDUCATION – LEARNING FROM THE NORDIC COUNTRIES

Nord-VET

Nord-VET is a comparative Nordic research project covering Finland, Norway, Sweden and Denmark in 2013-16.

The purpose of the project is to generate new knowledge on the strengths and weaknesses of the different models of vocational education and training (VET) at upper secondary level in the four Nordic countries. It is a specific interest of the project to shed light on the different Nordic ways of handling the key dilemma of how VET can provide *double access* to the labour market and to higher education at the same time. The project is supported by [NordForsk under the Nordic Council of Ministers](#).

Tak for opmærksomheden!

Four country reports on historical emergence of VET published [here](#):

